

Pravo djece na zaštitu od svih oblika nasilja

 SOS DJEČIJA
SELA
BOSNA I HERCEGOVINA

Svake godine 19. novembra/studenog obilježava se Svjetski dan prevencija nasilja nad djecom. To je još jedna prilika da se podsjetimo da svako dijete i na svakom mjestu, u porodici, u školi, na ulici, u širem okruženju, mora biti zaštićeno od zanemarivanja i svih oblika nasilja - fizičkog, emotivnog, verbalnog, ekonomskog, seksualnog.

To je ljudska, moralna, ali i pravna obaveza svih nas, jer je Bosna i Hercegovina ratifikovala Konvenciju o pravima djeteta u kojoj piše: „Država će zaštititi dijete od svih oblika zlostavljanja počinjenih od strane roditelja ili drugih osoba koji se o njemu staraju i uspostaviće odgovarajuće programe prevencije i pomoći žrtvama zlostavljanja.“ (Konvencija o pravima djeteta, neznanični sažetak člana 19)

Prema nasilju nad djecom mora se razviti nulta tolerancija, pa se zato od svih odraslih osoba očekuje da u cilju zaštite vlastite, ali i sve druge djece:

- u svom domu i među svojim prijateljima, rođacima, poznanicima promoviraju ideju nenasilja - razgovorom, ali i vlastitim primjerom
- traže pomoć i podršku od svih građana i službenih organa kako bi djeca odrastala u sigurnom okruženju bez nasilja - u kući, školi, na treningu, u parku, u dvorištu
- učestvuju u svim aktivnostima i kampanjama koje se organiziraju u školi, policiji, centrima za socijalni rad, savjetovalištim, zdravstvenim ustanovama, sa ombudsmenima, u cilju promovisanja nenasilja
- obavještavaju nadležne organe, policiju, zdravstvene službe, Centar za socijalni rad, o svim slučajevima zanemarivanja i zlostavljanja djece o kojima imaju informaciju

Topli dom za svako dijete

Mitovi i činjenice o zanemarivanju i zlostavljanju djece

MIT 1: Zlostavljanje je ako je neko nasilan.

ČINJENICE: Fizičko zlostavljanje je samo jedna vrsta nasilja. Zanemarivanje i emocionalno zlostavljanje mogu biti jednako štetni, a s obzirom da su puno suptilniji, manje je vjerovatno da će se na njih reagovati.

MIT 2: Samo „loši ljudi“ zlostavljaju svoju djecu.

ČINJENICE: Iako je lako reći da samo loši ljudi zlostavljaju svoju djecu, to nije uvijek tako crno-bijelo. Ne zlostavljaju svi ljudi svoju djecu namjerno. Mnogi od njih su i sami bili žrtve zlostavljanja, neki imaju problema sa mentalnim zdravljem ili ovisnostima. I njima je potrebna pomoć!

MIT 3: Zlostavljanje djece se ne događa u „dobroj porodici“.

ČINJENICE: Zlostavljanje i zanemarivanje djece ne događa se samo u neobrazovanim i siromašnim porodicama i lošem susjedstvu. Ponekad, porodice za koje vjerujemo da imaju sve i da žive dobro, iza zatvorenih vrata skrivaju mnoge tajne i loše priče. Zlostavljanje djece se događa u svim društvima i svim kulturama širom svijeta, ono prelazi sve rasne, ekonomske i kulturne linije. Nema dokaza da postoji veza između socioekonomskog statusa, nivoa obrazovanja i mjesta življenja porodice sa učestalošću zanemarivanja i zlostavljanja djece.

MIT 4: Uglavnom su zlostavljači osobe koje djeca ne poznaju.

ČINJENICE: Iako su nekada zlostavljači djeci nepoznate osobe, većina njih su članovi porodice ili djeci veoma poznate i bliske osobe.

MIT 5: Kada odrastu zlostavljana djeca i sami budu zlostavljači.

ČINJENICE: Istina je da kod zlostavljane djece postoje veće šanse da će se ponoviti ciklus nasilja kada odrastu, nesvjesno ponavljajući ono što su doživjeli kao djeca. S druge strane, mnogi odrasli, koji su kao djeca preživjeli zlostavljanje, imaju jaku motivaciju da zaštite svoju djecu od onoga što su oni sami proživjeli, tako da postaju odlični roditelji.

MIT 6: Seksualno zlostavljanje se događa samo djevojčicama.

ČINJENICE: Seksualno nasilje je poseban tabu, tako da još uvijek ne postoje tačni podaci o raširenosti zlostavljanja dječaka, ali je sigurno da se seksualno nasilje dešava i njima.

MIT 7: Djeca lako zaborave nasilje koje im se događalo u djetinjstvu.

ČINJENICE: Sve vrste zlostavljanja i nasilja ostavljaju trajne posljedice na mentalno i fizičko zdravlje djece. Neke od najčešćih su nedostatak povjerenja u ljude, osjećaj bezvrijednosti, smanjeno samopoštovanje i samopuzdanje, nemogućnost adekvatnog izražavanja emocija i mnoge druge koje se odražavaju na adekvatno funkcionisanje u školi, kod kuće i na poslu.

Letak za djecu

Moje pravo na sigurno okruženje

 SOS DJEČIJA
SELA
BOSNA I HERCEGOVINA

Šta je nasilje među djecom?

O nasilju među djecom govorimo kada jedno ili više djece uzastopno i namjerno uznemirava, napada, ozljeđuje ili isključuje iz igre i aktivnosti drugo dijete koje se ne može odbraniti.

U kojim se oblicima nasilje pojavljuje?

Nasilje može imati oblik prijetnji, fizičkih ozljeda, odbacivanja, ruganja, zadirkivanja, ogovaranja, uzimanja stvari ili novca, uništavanja stvari, a često uključuje i neugodne komentare o djetetovoj porodici ili osobama koje su mu bliske.

Djeca imaju pravo na zaštitu od miješanja u njihovu privatnost, dom, porodicu i ličnu prepisku i pravo na zaštitu svoje časti i ugleda.

(Konvencija o pravima djeteta, nezvanični sažetak člana 16)

Topli dom za svako dijete

Kako se odbraniti od nasilja?

Ako imaš problema u školi ili u okruženju, neko te izaziva, ruga ti se, udara te, uzima tvoje stvari, govori ti ružne riječi, ismijava te... postoji puno stvari koje možeš uraditi da se zaštićiš:

- Nemoj misliti da se to događa samo tebi - događa se mnogima i na svim mogućim mjestima.
- Ne stidi se i nemoj misliti da to zaslužuješ iz nekog razloga - nasilnici su ti koji imaju problem. Ti nisi kriv što se oni ponašaju agresivno!
- Ne izbjegavaj školu, time se samo odgađa problem, a ti zaostaješ u gradivu.
- Ne suočavaj se sam sa ovim problemom.
- Budi obazriv i izbjegavaj nasilnike, posebno ako su u grupi!
- Nemoj koristiti nasilje nad nasilnikom, naročito ako znaš ili si vidio da ima nož, pištolj ili nešto drugo čime bi te mogao povrijediti.
- Nemoj dozvoliti da ti nasilnik uništi samopoštovanje. Reci sebi: Ja sam snažna ličnost!; Ja sam pametan!; Ja to mogu!
- Ponašaj se i izgledaj samouvjereno (ispravi se, podigni glavu, imaj osmijeh na licu): pokaži nasilniku da te ne plaši, jasno, čvrstim i sigurnim glasom, gledajući ga u oči, reci: Prestani!; Ostavi me na miru!
- Mirno se udalji, ali ako si u direktnoj opasnosti, bježi prema mjestima gdje ima puno ljudi i viči da te oni čuju.
- Traži pomoć i povjeri se odrasloj osobi: ne možeš promijeniti nasilnika, ali podrška roditelja ili neke druge odrasle osobe u koju imaš povjerenja vrlo je važna, pa uvijek sa njima podijeli svoju uznemirenost.
- Ako prijaviš nasilnika pomažeš i sebi i svojoj drugoj djeci koju on svakodnevno kinji, ali, vjerovao ili ne, pomažeš i nasilniku. On, uz pomoć drugih, može naučiti kako da svoje probleme rješava bez nasilja i zastrašivanja drugih.
- Kaži drugu šta ti se događa. Druži se sa što više djece! Da bi stekao prijatelje, važno je potruditi se biti prijatelj: budi ljubazan, slušaj druge, pričaj sa njima. Nasilnici ne podnose kad vide grupu srećnih, nasmijanih, prijateljski raspoloženih ljudi.
- Ako znaš za neki slučaj nasilja, ili znaš da neko stalno nosi oružje, ispričaj roditeljima, pedagogu, nastavniku, policajcu...
- Iniciraj da se u tvom razredu ili školi pokrene program za smanjenje nasilja. Tako se svi učenici ojačavaju, a nasilnici uviđaju da se njihovo ponašanje neće tolerisati.
- Otvoreno govori o nasilništvu. Pričaj o tome što se dešava tebi ili tvojim prijateljima sve dok neko nešto ne preduzme - odrasli su dužni zaštititi djecu!

I odrasli i djeca uvijek moraju imati na umu:

- da je problem ponašanje koje neko dijete ispoljava, a ne dijete;
- da i nasilnik i žrtva trebaju pomoć;
- da sva djeca imaju pravo da se osjećaju bezbjedno, sigurno i zaštićeno u školi i sredini u kojoj žive!

www.sos-ds.ba

Letak za roditelje

Šta treba, a šta ne treba raditi kada djeca neće da slušaju?

 SOS DJEČIJA
SELA
BOSNA I HERCEGOVINA

Šta je poželjno:

- **Primijetite dobro vladanje djeteta.** Pohvalite i nagradite dijete ako nešto dobro uradi, na primjer, pročitajte mu priču, igrajte se sa njim. Recite mu šta volite, na primjer da vrati igračke na mjesto pošto završi igru. Na ovaj način djeca se uče samodisciplini.
- **Slušajte šta vam dijete govori i ozbiljno shvatite to što vam kaže.** Ako misli da ga ne slušate, dijete će raditi sve što je u njegovoj moći, ma koliko to negativno bilo, kako bi privuklo vašu pažnju i primoralo vas da ga saslušate.
- **Pružite djetetu priliku da izrazi svoja osjećanja.** Dajte mu prostora da izrazi svoje emocije i pokažite mu da znate kako se osjeća. Čak i kada mu se ne dopada nešto što od njega tražite, dijete će naučiti da prihvati da zaista mislite ono što govorite i da pritom razumijete kako se ono osjeća.
- **Neka vaša poruka bude jasna.** Vaši zahtjevi trebaju biti jednostavni i kratki. Tražite od djeteta da radi jednu po jednu stvar. Govorite smirenim glasom.
- **Budite dosljedni u svojim zahtjevima i ponašanju prema djetetu.** Dijete ostaje zbunjeno kada se danas ljutite zbog prosutog soka, a juče ste se tome smijali.
- Objasnite svoje odluke. Pored zahtjeva objasnite djetetu i posljedice ako vas ne poslušaju. Na primjer: Imaš pet minuta da se spremiš. Ako tada ne krenemo, zakasnićemo na autobus.
- **Budite realni u očekivanjima.** Nije moguće očekivati od djece različitog uzrasta iste stvari. Na primjer, nema svrhe kažnjavati dvogodišnjaka koji plače jer je pospan.
- Primjenjujte ono što govorite. Djetetu pokažite kako se treba ponašati, nemojte mu samo objašnjavati. Ako ne želite da dijete psuje, nemojte ni vi to raditi.
- **Podstičite dijete da samo pronalazi rješenja za svoje probleme.** Pitajte ga: Kako to možemo riješiti? Šta ti misliš?
- **Recite da vam je žao ako kažete ili učinite nešto zbog čega vam je zaista žao.** To djetetu pomaže da razumije vaša osjećanja i uči ga da se izvini kada je to potrebno.
- **Imajte na umu da je vaše dijete ličnost,** prepoznajte šta ono voli a šta ne voli, šta dobro radi, upoznajte svoje dijete.

Topli dom za svako dijete

Šta je nepoželjno:

- **Ne obraćajte puno pažnje na ponašanje koje ne volite, ali ga nemojte ni ignorisati.** Smireno objasnite šta ne volite i šta biste željeli da dijete popravi. Djeca trebaju biti svjesna ograničenja jer će ih se onda i držati.
- **Nemojte podmićivati dijete.** Podmićivanje će podsticati loša ponašanja i dijete se neće naučiti samodisciplini.
- **Nemojte vikati i prijetiti.** Dijete će se bojati, ali ako mu smireno ne objasnite neće razumjeti razloge vašeg bijesa.
- **Nemojte ismijavati dijete.** To loše djeluje na samopozdanje djeteta. Nemojte ga kritikovati i govoriti mu da je loše, lijeno, glupo, trapavo, da ga ne volite.
- **Ne upoređujte svoje dijete sa drugom djecom,** ono je ličnost za sebe, različito od sve druge djece, baš kao što ste i vi različiti od svih drugih ljudi.
- **Nemojte disciplinovati dijete bez objašnjenja.** Recite mu u čemu je pogriješilo i kako bi to u budućnosti trebalo drugačije da uradi. To uradite kada ste i vi i vaše dijete smireni.
- **Ne plašite se pregovaranja.** Pravite kompromise, tako dijete uči da i ono uvažava mišljenje drugih.

Kada dijete neće da sluša, pokušajte ovako:

- Kleknite ili sjedite kako biste sa djetetom bili u istoj visini.
- Držite dijete nežno, ali dovoljno čvrsto, za ramena dok mu se obraćate.
- Gledajte dijete u oči dok sa njim razgovarate.
- Govorite čvrstim, jasnim i mirnim glasom.
- Budite ozbiljni dok razgovarate sa djetetom.
- Jasno pokažite djetetu da očekujete da vas sluša, kao što biste i vi njega slušali.
- Slušajte odgovore djeteta i sagledajte njegovu tačku gledišta.
- Kad god je moguće, pružite djetetu mogućnost izbora.
- Pokušajte da pregovarate.
- Dajte djetetu dovoljno vremena da uradi ono što ste mu rekli.
- Nemojte prijetiti djetetu.
- Pohvalite saradnju i objasnite posljedice ukoliko dijete ne saraduje.
- Ohrabrite dječiju sposobnost za rješavanjem problema.

I ZAPAMTITE:

Nikada nemojte tući svoje dijete! Bol od batina ne prestaje onog trenutka kada prestane fizička bol. Bol može trajati cijelog života i napraviti od djeteta nesigurnu osobu.

Oba roditelja imaju zajedničku odgovornost za odgoj djeteta, u čemu će im država pomagati. Država će takođe obezbijediti razvoj ustanova, kapaciteta i službi za zaštitu i brigu o djeci.

(Konvencija o pravima djeteta, nezvanični sažetak člana 18)

www.sos-ds.ba